

Наша Ніва

П Е Р Ш А Я Б Е Л А Р У С К А Я Г А З Э Т А

Заснаваная ў 1906. Адноўленая ў 1991. Выходзіць у пятніцы

Каханы горад

Сяргей Абламейка пра сталіцу, якую мы яшчэ адбудуем.

старонка 12

Сэкс-скандал

у Саюзе палякаў скончыўся выбарчай рэвалюцыяй.

старонка 6

Сын Лукашэнкі

стане мэрам Баранавіч?

старонка 7

ПАЛІТЫКА

Сяргей Антусевіч

«Калі ў парламэнт трапіць хоць адзін чалавек ад апазыцыі, яна зробіцца сыстэмнай». Старонка 2.

КУЛЬТУРА

Новая беларуская XXX-мультипликацыя

Інкогніта і пра палітыку. Старонка 9.

З УСЕЙ КРАІНЫ

Сьверб купальшчыкаў

Мясцовыя старажылы раскажуць вам, як пры Польшчы адпачываў на Нарачы тагачасны прэзідэнт Ігнацы Масьціцкі. Старонка 8.

З УСІХ СТАРОН

Дзе хаваўся Масхадаў

Высокі цагляны плот пад тры мэтры, жалезныя весьніцы. З дому вядзе падземны ход у іншы дом. Пад хатамі пакоі падземныя — два на чатыры, вышыня мэтры тры, вэнталяцыя, электрычнасьць, столік, тапчан. З матэрыялаў ГРУ — старонка 10.

НАША СТРАВА

Бігас

Капуста зьявілася на нашай радзіме досыць позна, калі з прыездам зь Мілянэ Боны Сфорцы настаў пераварот у сьвеце мясцовай гародніны. Старонка 16.

Дык падпісайся!

Падпісны індэкс «Нашай Нівы» 63125. Падпіску на «НН» прымаюць на любой пошце, а ў Менску — і на шапікі «Белсаюздруку». Цана на месяц — 3820 рублёў на поштах або 3530 рублёў на шапікі «Белсаюздруку». «Наша Ніва» — гэта 24 старонкі без чужога слова штотыдзень. Чытай сваё!

Пад прыгнётам мужнее нацыя

Васіль Лявонаў, былы міністар сельскай гаспадаркі і нефармальны лідэр гаспадарчае эліты, выступіў з публічнай лекцыяй «Новая Беларусь. Як мы будзем разбудоваць беларускую дзяржаву?» перад студэнтамі ВНУ і навучэнцамі Беларускага ліцэю імя Коласа. Васіль Лявонаў не выключыў свайго ўдзелу ў выбарах 2006 году ў якасьці кандыдата або дарадцы аднаго з кандыдатаў. Публічная лекцыя Васіля Лявонава — старонка 3.

Браты Марынічы: «Нашага бацьку забіваюць»

Улады прызналі, што ў Міхаіла Марыніча пасля этапаваньня ў Аршанскую калёнію адбыўся інсульт. Экс-міністра і лідэра апазыцыі даставілі ў Менск у рэспубліканскую больніцу папраўчых устаноў. Тым часам родныя палітвязьняў ды зьніклых выставілі ўльтыматум рэжыму: кропка ў расьсьледаваньні гучных спраў мусіць быць пастаўлена на працягу паўгоду.

15 сакавіка сыны Міхаіла Марыніча склікалі прэс-канфэрэнцыю, каб адказаць на пытаньні журналістаў адносна стану здароўя бацькі. Праўда, родныя палітвязьня мелі інфармацыі не нашмат больш за іншых.

Начное этапаваньне ў Аршанскую калёнію, што месціцца за 200 кілямэтраў ад Менску, сталася для Міхаіла Марыніча сапраўдным выпрабаваньнем. Пасля цяжкай бяссоннай ночы яму зрабілася блга. Паводле зьвестак, што атрымалі яго родныя, абвастрэньне пачалося 3—4 сакавіка. Чатыры дні ён курчыўся ад болю і дарэмна

прасіў лекараў даць яму прэпарат атэналол, які меў з сабой. Калі яго не прымаць, зьяўляецца вялікая небяспека інсульту. Аднак, як выявілася, ахоўнікі недзе згубілі паперы з рэцэптам на лекі. Родныя Марыніча нічога ня ведалі пра стан яго здароўя — кіраўніцтва калёніі строга трымала таямніцу. Зьвесткі пра яго цяжкі стан прасачыліся на волю толькі празь іншых вязьняў.

«Такая ж сытуацыя была і з Карпенкам — пасля інсульту да яго тры дні ніхто не падыходзіў, і ён памёр», — кажа Павал Марыніч, сын былога пасла ў

Латвіі, асуджанага на 3,5 году. 11 сакавіка, адразу пасля таго, як да яго дайшлі чуткі пра стан здароўя, другі сын Марыніча Ігар неадкладна прыехаў у Аршанскую калёнію. «Што з бацькам?» — спытаўся ён у Анатоля Лукашэвіча, начальніка калёніі. Адказ: «Усё нармальна». «У яго інсульт?» — «Так». Пасля гэтага Ігар запатрабаваў сустрэчы з бацькам, але начальнік параіў прыехаць праз чатыры месяцы: «Ліміт спатканьняў вычарпаны».

Працяг на старонцы 3.

«Сэкс-скандал» у Саюзе палякаў закончыўся

У Горадні 12—13 сакавіка адбыўся VI Зьезд грамадзкага аб'яднаньня «Саюз палякаў Беларусі». На ім абраная новая старшыня — 31-гадовая Анжаліка Борыс, якая кіравала ў СПБ аддзелам адукацыі. Страціў пасаду Тадэвуш Кручкоўскі, вядомы сваім непрыманьнем беларускасьці. Перамагла іншая лінія. На зьездзе прысутнічаў наш карэспандэнт **Сяргей Максімовіч**.

«Сэкс-скандал» — гэта сталая рубрыка апошніх месяцаў на сайце «Газэта «Пагоня», прысьвечаная экс-старшыню Саюзу палякаў Тадэвушу Кручкоўскаму. Афіцыйныя прадстаўнікі раілі журналістам скасаваць рубрыку, намякаючы, што сп.Кручкоўскі — каштоўны чалавек. Тут улады падтрымлівалі Кручкоўскага, як Крэмпль — Януковіча на ўкраінскіх выбарах. Таму калі на зьездзе Саюзу палякаў удалося выбраць іншага старшыню, у залі адчулася атмасфэра «аранжавай міні-рэвалюцыі». Аказваецца, калі выбары адбываюцца ў прысутнасьці замежных дыпляматаў, калі галасаваньне напраўду патаемнае і калі супрацьлегламу боку не затыкаюць рот, дык нашы людзі здольныя зрабіць нармальны выбар. Вось у чым, на мой погляд, урок выбараў на зьездзе СПБ для ўсіх беларускіх людзей.

Студэнтка і каштоўнасьці

Сам зьезд быў, як той казаў, вельмі «прыкольны». Кручкоўскага часткова загубіла тое, што ён падаў у суд на свайго намесьніка Юзафа Пажэцкага, які нібыта даў яму поўху. Пажэцкага перад зьездам засадзілі на дзясцера сутак, але ён перадаў сваёй жонцы ліст да дэлегатаў. Яна прачытала яго, выклікаўшы воплескі ў залі, палова якой устала ў знак пашаны і падтрымкі Пажэцкага. Старая гісторыя: ён выказваў шкадаваньне, што на мінулым зьездзе га-

ласаваў за Кручкоўскага. Вязень зазначыў, што той яго фальшыва абвінаваціў у судзе і што паводзіны Кручкоўскага супярэчаць хрысьціянскім каштоўнасьцям. Меўся на ўвазе «сэкс-скандал», у часе якога студэнтка абвінаваціла дацэнта Кручкоўскага ў сэксуальных дамаганьнях... Сама студэнтка прыйшла на зьезд, каб выступіць. Але на яе накінуліся, не давалі мікрафону, нацкавалі міліцыянта, які прысутнічаў для аховы генэральнага консула РП у Горадні Анджэя Крантоўскага ды іншых польскіх дыпляматаў. Бараніць Кручкоўскага кінуліся ягоныя сваякі.

Ксяндзы праігнаравалі

Карацей, спэтакль выйшаў проста выдатны. Дыпляматы мелі найлепшыя месцы, сядзелі ў самым першым радзе. Між іншым, пасол РП Тадэвуш Паўляк прадбачыў падобны сюжэт і не прыехаў на зьезд. Карацей, дыпляматы то палатнелі, то чырванелі. А вось некаторыя з прысутных беларускіх чыноўнікаў мала што не рагаталі, назіраючы за зьездаўскімі баталіямі. Хаця яны прадстаўлялі ўлады, якія да апошняга баранілі сп.Кручкоўскага. Але нават ім стала ўрэшце сьмешна і, спадзяюся, хоць крыху няёмка. Бо гаварыць пра пачуцьце сораму ў нашых уладаў не выпадае.

Памятаю, калі Т.Кручкоўскага толькі выбралі старшынём СПБ, у сваёй праграмавай прамове ён адмоўна прыгадаў БНФ — беларускі адраджэнскі рух. Хаця ад яго ніхто не патрабаваў такіх выказваньняў. Пра ягоныя словы напісалі і польскія журналісты, і беларускія. І яны адразу зрабіліся ворагамі сп.Кручкоўскага. Гэта было ўжо цалкам у стылі беларускай улады, для якой журналісты — ворагі нумар адзін. Цікавы прыклад. Сп.Кручкоўскі даваў інтэрвію беларускім газетам, абласнаму тэлебачаньню на польскай мове, нібыта прадстаўнік чагось замежнага. Паглядзець бы на яго — як бы ён рэагаваў, каб у Беластоку беларускія дзеячы давалі інтэрвію польскім выданьням толькі на беларускай мове! Потым штосьці змянілася, ён загаварыў па-расейску. Хоць Т.Кручкоўскі зьяўляецца выкладчыкам беларускага ўнівэрсытэту імя Янкі Купалы ў Горадні. Але для такіх людзей у Беларусі існуюць толькі дзьве «велькія» мовы — польская і расейская.

Калі не памыляюся, на мінулым зьездзе СПБ хтосьці з ксяндзоў прысутнічаў. Цяпер іх блізка не было. А здавалася б, чаму не? Сп.Кручкоўскі шмат увагі надаваў касьцёлу, жадаючы, напрыклад, каб беларускай мовы ў касьцёлах у Беларусі не было.

Людзі всі колхозовэй

Чыгач можа пацікавіцца: адкуль жа прыехаў да нас гэты непрыхільнік беларушчыны? А прыехаў ён са звычайнай беларускай савецкай «всі колхозовэй» (была такая папулярная рубрыка — «людзі всі колхозовэй» — у савецкай польскамоўнай газэце «Чырвоны штандар», якая выходзіла ў Вільні), зь вёскі Ясколды Бераставіцкага

Анжаліка Борыс, новая старшыня СПБ.

раёну. Там, аказваецца, часам знаходзяцца большыя каталікі за Папу Рымскага, які, як вядома, зусім ня супраць гучаньня беларускай мовы ў беларускім касьцёле.

Ад шырока прапагандаваных Кручкоўскім уласных поглядаў на тутэйшую гісторыю вельмі павявала поглядамі расейскіх і польскіх шавіністычных гісторыкаў XIX ст. Адкуль жа яны ў яго зьявіліся — з Варшавы, з Кракава? Не, зь «першапрастоўнай» Масквы, дзе ён вучыўся ў аспірантуры.

І сёньня яшчэ моцныя сілы, якія могуць размаўляць пра польскія і расейскія вёскі, якія «мяжуць». Прычым зусім ня маючы на ўвазе былую Ўсходнюю Прусію.

Іншае разуменьне польскіх інтарэсаў

Нават на зьездзе Кручкоўскі «прапагандаваў» свае погляды на дэмаграфічнае пытаньне на былых «крэсах». У Лідзе, кажа, афіцыйна 48 працэнтаў палякаў, але паводле яго — усё 60—70%. Вядома, што ў горадзе асела вялізная колькасьць расейскіх вайсковых пэнсіянэраў, бо кватаравалі штабы дзьвюх дывізій — ракетнай і авіяцыйнай. Выходзіць, што беларусаў у Лідзе і быць не павінна?..

Польскае адраджэньне ў Беларусі, безумоўна, сьвятая справа для сп.Кручкоўскага. А беларускае адраджэньне ў Беларусі — небясьпечная і заганныя зьява. Такія людзі, бадай, засталіся ва ўчарашнім ці нават пазаўчарашнім дні. Гэта ж трэба — быць зручным уладам дыктатарскай краіны і спакойна браць грошы ў дэмакратычнай краіны, якая ўзяла на сябе абавязкі бараніць тых, каго перасьледуюць беларускія ўлады, — журналістаў, грамадзкіх дзеячаў, палітыкаў. Такія людзі ня здольны ўсьвядоміць, што наступ на свабоду слова, на дэмакратычныя арганізацыі Беларусі, татальнае закрыцьцё беларускіх школ, новая моцная хваля русіфікацыі — усё гэта адбываецца і на дзейнасьці Саюзу палякаў. Ягоныя шэрагі за апошні час пачалі скарачацца, менш заяў стала паступаць у польскую школу, шмат дзе ў людзей знікла жаданьне плаціць сяброўскія складкі. А спадару Кручкоўскаму, напэўна, здавалася, што беларускія палякі пад шумок змогуць някеспка існаваць, пакуль улады будуць зацята зьнішчаць беларушчыну. Ён, мабыць, не зразумеў, што лёс беларускіх палякаў, як і саміх беларусаў — адзіны. І гэта прымудалі ня мы, а тыя, хто калісьці абвясціў лёзунг «За нашу і вашу свабоду».

ТАДЭВУШ КРУЧКОЎСКІ. Нарадзіўся 5 студзеня 1962 г. у Ясколды Бераставіцкага раёну Гарадзенскай вобласьці. Скончыў Ваўкавыскую пэдагагічную вучэльню (1980), Гарадзенскі дзяржаўны ўнівэрсытэт (1988), аспірантуру Інстытуту славяназнаўства і балканістыкі Расейскай акадэміі навук (1992). Кандыдат гістарычных навук, дысэртацыя «Польская праблематыка ў расейскай гісторыяграфіі другой паловы XIX ст.»). Працаваў выкладчыкам пачатковых клясаў у Шацкай сярэдняй школе Пухавіцкага раёну. З 1988 г. — выкладчык ГарДзУ, з 1992 г. — дацэнт катэдры ўсеагульнай гісторыі ўнівэрсытэту. У 1996—2000 гг. старшыня Гарадзенскага аддзяленьня Польскага навуковага таварыства ў Беларусі. У 2000—2005 гг. — старшыня Саюзу палякаў у Беларусі

Пра тое, чаго ніколі не было

Спэктакль «Цішка слухае, альбо Казка пра тое, чаго ніколі не было» ў маладэчанскім тэатры карыстаецца шалёнай папулярнасцю. Яшчэ адной прычынай аншлягу сталі чуткі пра магчымую забарону «трагікамічнай фантазіі» празь некарэктныя аналогіі зь цяперашнім рэжымам. Рэжысэр тэатру вінаваціць у гэтым радыё «Свабода».

Дзвюхгадзінны спэктакль «Цішка слухае, альбо Казка пра тое, чаго ніколі не было» ў Менскім абласным драматычным тэатры (Маладэчна) карыстаецца шалёнай папулярнасцю. Квітка на 17 сакавіка (гэта будзе пяты паказ) разышліся 15-га. Адміністрацыя распрадала нават прыстаўныя месцы. Рэжысэр Андрэй Барткевіч кажа, што даўно ў горадзе не было такой цікаўнасці да спэктакляў. Адны глядачы ка-

жуць, што гэта нешта незвычайнае, іншыя — што поўнае абышто. Такі дыяпазон меркаванняў і прываблівае новых глядачоў.

Яшчэ адной прычынай аншлягу сталі чуткі пра магчымую забарону «трагікамічнай фантазіі». Радыё «Свабода» перадала, што «Цішка...» чыноўнікі менскага абласнога ўпраўлення культуры палічылі «абразлівым», бо ўбачылі падтэкст — некарэктныя аналогіі зь цяперашнім рэжы-

мам. Дарма што летась п'еса перамагла на конкурсе рэжысэрскіх эксплікацыяў (заявак на пастаноўку), які ладзіла Міністэрства культуры пры падтрымцы фонду прэзідэнта. Прэм'ерны паказ спэктаклю ў лютым атрымаў некалькі станоўчых рэцэнзіяў — як у маладэчанскім друку, так і ў газэце «Культура».

У камэнтары «НН» Барткевіч зазначаў, што насамрэч сытуацыя зь «Цішкам...» зусім не такая

трагічная, як вынікала з радыёрэпартажу. Спэктакль стаіць у рэпертуары ня толькі на сакавік, але і на красавік, акторы, занятая ў паказах, працягваюць на рэпэтыцыях даводзіць «Цішку...» да ладу. Але аўтар п'есы, Алег Асінавы, пасля рэпартажу «Свабода» ледзь не патрапіў у больніцу ад перажыванняў.

Што да падтэксту, упэўнены Барткевіч, дык кожны думае ў меру сваёй разбэшчанасці: «Падтэкст можна знайсці ва ўсім». Гэтае ж меркаваньне выказаў у камэнтары «НН» і кіраўнік Саюзу тэатральных дзеячаў Аляксей Дударэў: «Пры хваравітай фантазіі палітычныя алозіі знайсці можна нават у Чэхава ці Гоголя. Калі некаму хочацца выслужыцца, дык

ён пачынае шукаць у творы намёкі на нешта, падтэксты нейкія».

Тым часам пошук падтэкстаў у Маладэчне пачынае набываць хронічна запушчаныя формы. Да «Цішкі...» няправільныя падтэксты знайшлі ў дзіцячым спэктаклі «Зяць варыць піва» паводле твораў Уладзімера Караткевіча, пастаўленым у Менскім абласным тэатры «Батлейка». У спэктаклі фігураваў прэзідэнт Леў, які выдаваў разнастайныя ўказы. Каб не ўзьнікала непажаданых алузіяў, пару месяцаў таму Ляву змянілі пасаду — цяпер указы ў спэктаклі выдае цар. Праўда, астатнім пэрсанажам гэта не дапамагло: вераб'я ўсё адно садзіць у клетку, каб лішне не сьпяваў.

Адам Воршыч

Сьверб купальшчыкаў

Улада зноў звярнула ўвагу на стан найбуйнейшага ў Беларусі возера — прынята Дзяржаўная праграма аздаруленьня экалягічнай абстаноўкі на возеры Нарач на 2005—2008 гг. Падобнае было ў 1981 г., калі ўрад БССР прыняў пастанову «Аб схеме комплекснага выкарыстанья і аховы водных і зямельных рэсурсаў басэйну Нарачы».

Мерапрыемствы тады далі плён: такі сумарны паказчык якасці вады, як празрыстасць, у самыя неспрыяльныя гады (канец 1970-х — пачатак 1980-х) зьніжаўся да 2,5—3,5 мэтра, а пасля ажыццяўленьня мерапрыемстваў падняўся да 6—7 мэтраў. І хоць цяпер ён трымаецца на такім жа ўзроўні, экалягічныя праблемы ня зніклі і, на думку навукоўцаў, насыпела правядзеньне чарговага аздаруленьня.

Цяперашняя праграма прадугледжвае выкананьне 31 мерапрыемства. Гэта і правядзеньне навуковых дасьледаваньняў, экалягічнага маніторынгу, і будаўніцтва новых ачышчальных збудаваньняў, і добраўпарадкаваньне прыбрэжнай паласы ды населеных пунктаў, што знаходзяцца ў водаахоўнай зоне, і барацьба зь браканьэстам. Плянуюць выдаткаваць толькі на прыродаахоўныя мерапрыемствы больш за 30 млрд руб. Для абгрунтаваньня гэтых мерапрыемстваў прыцягнуты навукоўцы з Нацыянальнай акадэміі навук і БДУ.

У сутнасць экалягічных праблем паглыбляцца ня будзем. Раскажам пра захаваньне, якія маюць зьменшыць неспрыяльны моманты, што кідаюцца ў вочы адпачывальніку.

Цяпер на Нарачы, каб дабрацца да дастаткова глыбокага для купаньня месца, трэба адысьці ад берагу на добрыя сотні мэтраў. Таму (пакуль дзеля экспэримэнту) паглыбляць дно на адным з найпапулярнейшых пляжаў — ля цеплахода.

Некалькі год адпачывальнікаў даймаў «сьверб купальшчыка», калі пасля водных працэдур на целе зьяўляліся раздражненьні. Па-навуковаму гэтая зьява называецца «шыстасаматычныя цэркарыёз». І хоць летам 2004 году выпадкаў захворваньня зарэгістравана менш у пара-

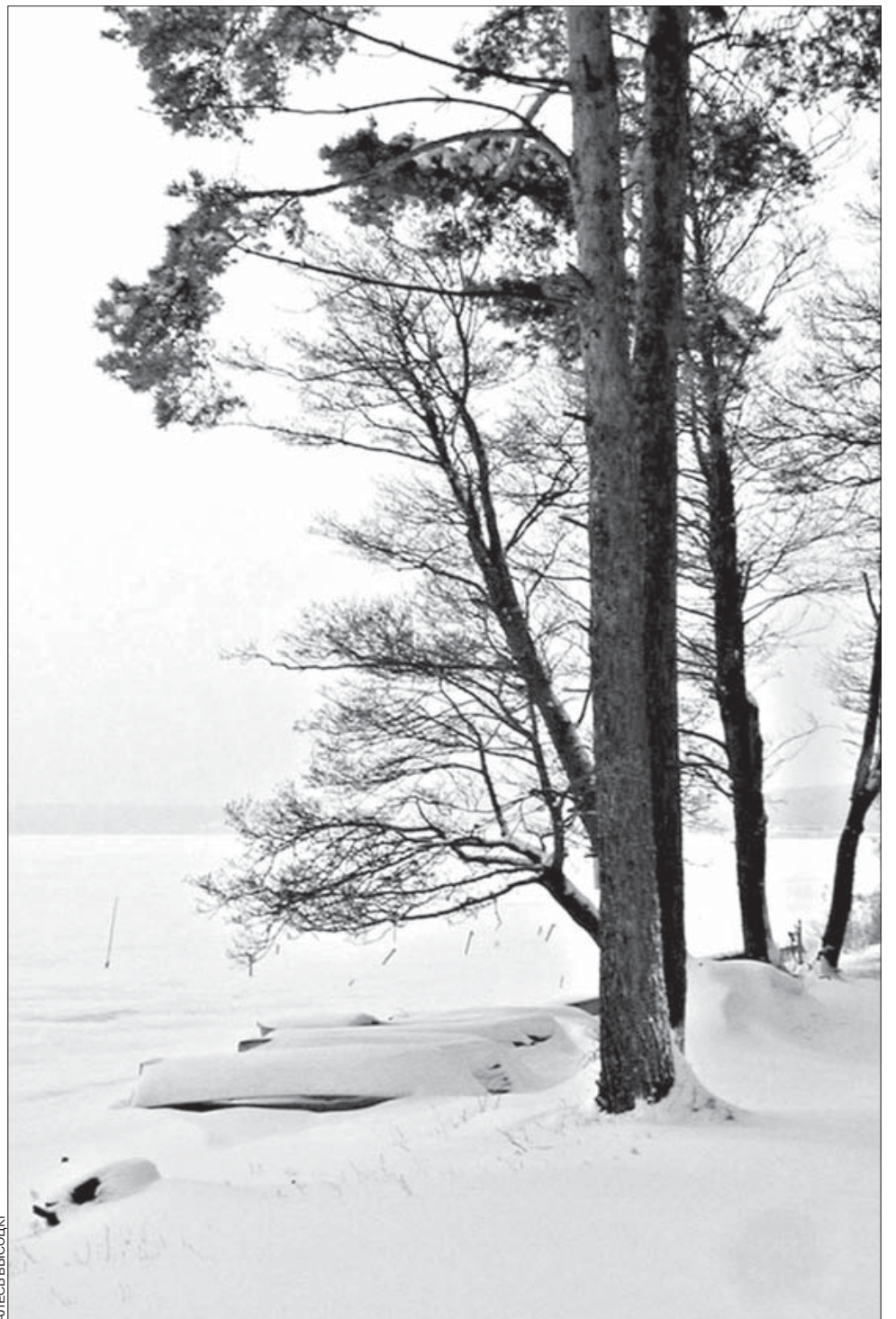
ўнаньні з папярэднімі гадамі, з цэркарыёзам пачнуць змагацца больш рашуча. Пачалі скошваць трысьнёг ды чарот (каб пазбавіць месцаў жыхарства вадаплаўных птушак, якія сталі пераносчыкамі паразытаў-цэркарыяў). Дый іншыя захаваньні зьбіраюцца ажыццявіць, а то раней усё больш раілі адпачывальнікам вырашаць гэтую праблему самастойна — прымаць пасля купаньня душ.

Аздаруленьне экалягічнай абстаноўкі, мяркуюць, выкліча і большую цікавасьць да курорту турыстаў. Будучь лепш упарадкаваны мясціны для «дзікага» адпачынку. Па-сучаснаму абсталююць і пляжы — першыя зьявяцца ўжо сёлета.

Навукоўцы падлічылі, што без адмоўных вынікаў для экалягічнага становішча Нарач можа прымаць пад 70 тыс. турыстаў на год. Ужо цяпер сюды прыяжджае больш людзей, з разьвіцьцём курорту колькасць павялічыцца. Таму, каб зьменшыць нагрузку на Нарач, ёсьць намер перанакіраваць частку турыстаў да не такіх знакамітых, але таксама прыгожых мясцовых азёраў.

Пакуль на курорце забяляе турыстаў стандартны набор — дыскатэка, бар, бильярд, саўна. Ну яшчэ паўтара году таму зьявіўся шыкоўны рэстаран «Азёрны» з боўлінгам. Хочацца, аднак, усё большай разнастайнасці ў адпачынку. Дый павінны на Нарачы быць свае «разынкі» — скажам, нейкія фэстывалі. Але сякія-такія навінкі будуць і сёлета. Так, для забавы турыстаў па хвалях Нарачы паплыве старажытная ладзьдзя. А да 2008 году запланавана пабудаваньне аквапарку.

Наагул, ставіцца задача да таго ж 2008 году давесці курорт да эўрапейскага ўзроўню. І гэта мае на ўвазе большую

АЛЕСЬ ВЫСОЦКІ

цікавасьць замежных турыстаў. Ці рэальна гэта? Як паглядзець. Мясцовыя старажылы раскажуць вам, як пры Польшчы адпачываў на Нарачы тагачасны прэзідэнт Ігнацы Масьціцкі, як цэлымі цягнікамі (тады тут была чыгунка) шахцёры прыяжджалі на Нарач на экскурсіі.

Гады тры таму давялося сустракацца з групай нямецкіх студэнтаў, якія распрацоўвалі плян разьвіцьця мясцовага рэгіёну. Іхнія парады зь большага зводзіліся да на-

ступнага: мусіць быць добрая рэклама курорту і магчымасьць зь мінімумам фармальнасцяў (візавыя ды іншыя пытаньні) дабрацца з замежжа ў Беларусь. Добра б, каб нават у Інтэрнэце можна было аглядзець умовы пражываньня і зрабіць заказ. І вядома, сэрвіс, харчаваньне, транспарт павінны быць на ўзроўні. Асабліва ж раілі разьвіваць агратурызм — у такое захопленне іх прыводзілі мясцовыя вёсачкі.

Алесь Высоцкі, Мядзел

Новыя беларускія XXX мульты

«Ягоны выступ у верасні, дзе ён казаў пра падаўжэньне паўнамоцтваў, запаліў мяне. Яго словы зьнялі зь мяне здранцвённе і маральныя абмежаваньні. Як кажуць, як вы да нас, так і мы да вас». Першыя мультфільмы («Контур» і «Роздумы...») Віктар зрабіў за тыдзень. За люты—сакавік на ягоным сайце пабывалі 33 000 наведнікаў.

Стваральнік праекту «Мульт-клуб» Віктар сваю асобу афішаваць ня хоча: «Пра сябе магу сказаць толькі тое, што нарадзіўся ў Беларусі, тут скончыў унівэрсытэт ды знайшоў працу і зьяжджаць адсюль нікуды не зьбіраюся».

Ідэя зрабіць флэш-анімацыю на вострасацыяльныя тэмы ў яго нарадзілася нечакана. «Да ідэі спрычыніўся прэзыдэнт. Ягоны выступ у верасні, дзе ён казаў пра падаўжэньне паўнамоцтваў, запаліў мяне. Яго словы зьнялі зь мяне здранцвённе і маральныя абмежаваньні. Як кажуць, як вы да нас, так і мы да вас». Віктарава злосьць, крыўда, бяссьільле падштурхнулі да акцыі супраціву. Супраціву культурнага. Першыя мультфільмы («Контур» і «Роздумы...») Віктар зрабіў вельмі хутка — за тыдзень — і выклаў іх у Інтэрнэце. За некалькі дзён яны разляцеліся па беларускай віртуальнай прасторы. За першыя два тыдні мультфільмы

Віктара паглядзелі больш за 10 000 чалавек (а праз колькі рук прайшлі дыскеты і дыскі з «палітычнымі мультфікамі!»). За люты—сакавік зафіксавана 33 000 наведнікаў. Найперш сьцягваюць мультфільмы наведнікі зь Беларусі, на другім месцы — ЗША, потым — Расея, Польшча і Нямеччына.

«Ня думаў, што буду маляваць мультфільмы і далей. Першыя сэрэй былі для мяне крыкам адчаю, эмацыйным усплёскам. Але шмат каго яны зацікавілі — колькі мне лістоў з падзякай даслалі! Таму вырашыў не спыняцца, і гэта пераўтварылася ў канкрэтны спосаб пратэсту. Тым больш што галоўны герой мульту пастаянна падкідваў новыя сюжэты», — згадвае Віктар. Ідэю падаюць і самі глядачы — на сайце ёсьць для гэтага адмысловы форум. Так, напрыклад, адзін з наведвальнікаў падказаў ідэю сэрэй пра падаткі, а вядомы беларускі публіцыст падаў

ідэю сэрэй пад назвай «Марыя-нэткі». Ёсьць сюжэты і для новых сэрэй: «Во, прэзыдэнт ужо распачаў сваю перадвыбарную кампанію, хоць да выбараў яшчэ год. Наперадзе пасяўная з сэлектарнай нарадай, потым «Гуляй, дзярэўня» — «Дажынкi» і «Славянскі базар». Чакаю ад прэзыдэнта гнеўнага адказу Эўрапарлямэнту за прыняцьце рашэньня аб «дыктатуры ў Беларусі» — асобная сэрэй можа быць», — дзеліцца плянамі аніматар.

«Цяпер, калі праект ужо зацьвердзіўся і ў яго зьявілася аўдыторыя, не магу рабіць някасна. Стараюся ўдасканалвацца і бачу, што першыя мультфільмы ўжо адстаюць па якасьці ад апошніх», — кажа Віктар. На вытворчасць адной сэрэй ідзе ад чатырох дзён да двух тыдняў. «Каб зрабіць якасную флэш-анімацыю, трэба толькі жаданьне. Прыдумайце сюжэт — і наперад. У дзяцінстве ж усе малявалі. А маляваць, выкарыстоўваючы кампутар, не нашмат цяжэй». Новыя сэрэй зьяўляюцца два-тры разы на месяц. З апошняга — мультфільм пра візыт падатковага інспэктара і анімэ-рымэйк на відэазастаўку БТ з гімна-караоке. Усяго мультсэрэйял налічвае пакуль 18 сэрэй.

На галоўнай старонцы папя-

рэджаньне: «Супадзеньне дзейных пэрсанажаў сэрэйялу з рэальнымі асобамі зьяўляецца выпадковым», але ўсе пэрсанажы лёгкапазнавальныя. Сярод іх — тэлекамэнтатары, аналітыкі, вядучыя. «Нічога асабістага! — кажа Віктар. — Я іх усіх вельмі люблю! За «чэснасьць», «праўдзівасьць», за іх «магутны інтэлект» і акторскае майстэрства. Што б ні казаў прэзыдэнт — з экрану супольнае «так!», часам падасца, што 10 млн. глядачоў беларускіх каналаў трымаюць за дэбілаў».

Гляджу я на дыктараў і думаю: «А што вы рабіць будзеце, як прэзыдэнт будзе іншы?». Маладых жа шмат сярод іх...»

Натуральна, што за паўгоду існаваньня праекту былі хакерскія атакі і спробы закінуць на сайт вірус, каб спыніць распаўсюджваньне мультфільмаў. У сьнежні нейкі «дабрадзеі» цалкам зьнішчылі сайт «Трэці шлях», дзе месціўся і архіў «Мульт-клубу», але за некалькі дзён усю інфармацыю ўдалося аднавіць дзякуючы падстрахоўцы: Віктар разь-

мясьціў свае работы яшчэ на некалькіх сайтах. Цяпер праект Віктара «Мульт-клуб» мае сталую «прапіску» ў Інтэрнэце — <http://www.mult.3dway.org>, з сакавіка ён займае новы хостынг: «Цяпер ніякіх праблем з доступам і праглядам ня будзе», — абяцае Віктар.

Флэш-сэрэйял пра прэзыдэнта «Мульт-клуб» — самы паспяхова праект такога кшталту ў Беларусі. Айчынным флэш-анімацыі далей за разавыя экспэрымэнты не выходзілі. Але стваральнік «Мульт-клубу» не чакае ад свайго прадукту посьпеху Масяні: «У мяне няма амбіцый, гэта маё хобі, якое не прыносіць прыбытку. Адзіная ўзнагарода для мяне — колькасьць глядачоў і іх водгукі. Натуральна, было б някэпска, каб гэтыя мульты паказалі па БТ, як калісьці дэманстравалі Масяню на НТВ...»

Справа зацягнула Віктара. Кажа, калі сытуацыя ў краіне зьменіцца да лепшага, будзе шукаць новых тэм. Толькі гэта будзе зусім новы сэрэйял.

Сяргей Будкін

«Залатая літара»: віно і Авідый

Уручэньне літаратурнай прэміі «Залатая літара» ў кавярні «Стары Менск» прайшло ціха. Заснавальнік прэміі Адам Глёбус запрасіў траіх сёлетніх намінантаў: Анатоля Івашчанку, Ганну Кісьліцыну, Андрэя Хадановіча, леташнюю намінантку Аксану Бязьлепкіну ды стваральніцу сайту «Litara.net» Алісу Бізязеву. У дадатак да прэміяльных 111 эўра сёлетнія пераможцы атрымалі «бонусы»: Кісьліцына й Івашчанка — па пляшцы віна («Ты ж казаў у «НН», што зьбіраешся выпіць віна зь сябрам», — зазначыў Глёбус. Хадановічу дасталася кніга — «Мэтамарфозы» Авідыя. «Самае цяжкае ў гэтай сытуацыі было — з трынаццаці выбраць аднаго», — адзначыў Глёбус падчас уручэньня прэміі. Адам Воршыч

Памяці Равенскага

Сябры Беларуска-эўрапейскага задзіночання (БЭЗ) і грэка-каталіцкай суполкі сьвятога Язафата пры Беларускай царкве ўваскрасеньня Хрыстовага ў Антвэрпэне, правялі памінальнае набажэньства і мітынг у памяць Міколы Равенскага. Аўтар музыкі гімну «Магутны Божа» памёр 9 сакавіка 1953 г. і пахаваны ў Лювэне.

Ганаровымі ўдзельнікамі мерапрыемства сталі прадстаўнікі Рады БНР у Бэльгіі Янка Жучка і Аляксей Арэшка, што асабіста ведалі кампазытара. Луналі бел-чырвона-белыя сьцягі й харутва Згуртаваньня беларускае моладзі, зроблена ў 1948 г. Па паніхідзе на магільні кампазытара запалілі сьвечку — сымбаль памяці. Прасьпявалі «Магутны Божа», а скончылі ўсё супольным ламаньнем хлеба і келіхам віна.

Як зазначыў у камэнтары «НН» прэс-сакратар БЭЗу Сяргей Пашкевіч, паўстае праблема догляду могілак беларускіх дзеячаў, пахаваных на эміграцыі: магільні бяз догляду могуць быць зьнішчаныя. Найбліжэйшым клопатам БЭЗу мае стаць месца пахаваньня прэзыдэнта БНР Міколы Абрамчыка ў Парыжы.

АШ

А ключы ў Рудога

ЭФРАІМ КІШОН

На гэтым тыдні, як высветлілася, ізноў здарылася маленькая аварыя з эксперымэнтальнай мадэллю мясцовага супэрсамалёта «Вярба». За колькі дзён да вылету ў Паруд на авіясалён з мэтай прывабіць там масавага кліента села «Вярба» на левае кола ды засталася ляжаць на фюзэляжы, не раўнуючы паранены верабей. Але, як паведамлі ў адміністрацыі, праблемай ужо заняліся адпаведныя кампэтэнтныя арганізацыі, і мы яшчэ пасьпеем на салён зь невялічкім спазьненнем, да таго ж там на адкрыцьці такое нудоўце!.. Кажуць, што нічога сур'эзнага, выпадковы збег акалічнасьцяў — бывае, ня трэба заўчасна хвалявацца, усё пад асабістым кантролем, спакуха.

Дазнаньне працягваецца. Мы шчыра прагнем даць сьледчай камісіі наша важнае сьведчаньне, нягледзячы на тое, што фізычна не прысутнічалі падчас той левай пасадкі. Мы сьцьвярджаем, што ведаем, зыходзячы з вопыту і робячы свае высновы на падмурку тутэйшых міжземнаморскіх выкладак, што стала сапраўднай прычынай аварыі. Дык вось, ключы знаходзіліся ў Рудога. Ды не магло быць іншай прычыны.

Дзеля большай дакладнасьці адноўім усе факты. Пасья апошняга палёту лётчык-выпрабавальнік сказаў Шлёму, што нешта не падабаецца яму гэты гуд у левым коле, але Шлёма мусіў улагодзіць якіясь свае справы ў муніцыпалітэце ды папрасіў вахцёра патэлефанаваць у майстэрню Цымерману — хай правярць зьнізу ці дзе там, — але Цымерман выйшаў, таму што ў

АНДРЭЙ ЛЯНКЕВІЧ

панядзелак ён заўсёды ідзе дадому ў дзвэ трыццаць; а замест вахцёра сядзеў нейкі новы хлопец, бо сам дзед пайшоў правярць да ўроляга; а хлопец ня ведаў, дзе жыве Цымерман, наогул хто такі гэты Цымерман; і камутатар маўчыць, бо Зыва паехала ў Хайфу на базу, а адзіны сьпіс з адрасам Цымермана і іншых тэхнікаў знаходзіцца ў шуфлядцы Зывы; але Руды забраў ключ ад шуфлядкі ды спусьціўся ў вэстыбюль, яго шукалі ў буфэце, але ён сышоў адтуль літаральна дзесьці хвілін таму — відаць, на футбол пасхаў; а хатняга тэлефону ён ня мае, а ключ у яго, а што ты тут зробіш; тым жа часам узятае «Вярба» з божай ласкі ды прыжамляецца на свой найлепшы бок; але на ўзлётнай паласе ўжо прыбралі большасьць ейных дэталюў, усё пад кантролем; а што тут такога — на футбол пайшоў, «Макабі» (Тэль-Авіў) — «Бнэй-Егуда», 1:0 (ці там 1:2), пасья роўнай гульні ў першай палове гол на свой актыў запісаў Махмуд Рубінштэйн.

Такім чынам, няма патрэбы ў далейшым расьсьледаваньні, усё проста павінна было адбыцца менавіта так. Ды інакш і быць ня можа. У нашай роднай блізкаўсходняй старонцы кожная акцыя агульнанацыянальнага маштабу захрасае ў пяску праз гэта, таму што ключ знаходзіцца ў Рудога. Штотраз, калі нам выпадае апынуцца ля гіганцкага заводу, старой фабрыкі або новага гандлё-

вага цэнтру, будынку МЗС, кінастудыі ці аўтавакзалу, мы бачым адну і тую ж карціну: усе пагаляюцца стаяць на вушах, пэрсанал лётае што дурны ды патрабуе, каб Зыва іх злучыла, усе грукуюцца ў замкнёныя дзьверы складу, і пасярод гэтага вэрхалу ў канцы калідору абавязкова павінен зьявіцца вельмі пульхны мужчына з чырвоным, як бурак, тварам ды пачаць лямантаваць:

— Дзе ключ?

— У Рудога, — адказвае Авігдор, прыціснуты да сьценкі.

— А дзе Руды?!

Чуваць таксама, як з гучнагаварыцеля рэхам нясецца па ўсім прадпрыемстве:

— Руды, цябе шукае Экутыель! Неадкладна вярні яму ключы! Гэй, Руды, ты чуеш?

Рудога няма. Гэта і зьяўляецца цудоўнай адметнасьцю Рудога, што яго няма. Ён сышоў. З ключамі. Пятнаццаць хвілін таму яго яшчэ бачылі ля прыбіральных, але, відаць, ён пайшоў ці што. Ён жыве ў Нэс-Цыёне, ды ў яго няма хатняга тэлефону, Цымерман ведае яго новы адрас, але Цымерман выйшаў. Такая сытуацыя склалася на большасьці прадпрыемстваў краіны, дзе ёсьць ключы і Цымерман.

У выпадку, калі Зыва ня ў Хайфе або ня выйшла зьбіраць складкі на падарунак для сына Амэра да вяселья, можна засьпець яе на камутатары і выдыхнуць у слухаўку: «Дзе Руды?»

— Ня ведаю, — адказвае Зыва,

— мне ён нічога не сказаў.

— Калі ён вернецца?

— Ня ведаю.

— Ну Зыва!

— Хто гэта там?

— Гаворыць такі і такі. А заўтра раніцой ён калі прыйдзе?

— Ня ведаю, — гаворыць у адказ Зыва. — У яго раз на раз не прыпадае.

— Дык як яго знайсці? У яго ж ключ.

— Ня ведаю. Спытайце ў Цымермана...

Цымерман не прыйшоў сёньня на працу. Дакладней, ён прыйшоў у адзінаццаць пятнаццаць, пашукаў Экутыеля ў экспэдыцыйным адзеле, але потым яго ня бачылі. А ключы ў Рудога.

Дзеля найхутчэйшага высвятленьня прапануем увазе сьледчай камісіі дакладнае апісаньне Рудога. Дык вось, перш за ўсё ён руды. Каржакаваты, носіць кашулю з расшпіленымі верхнімі гузікамі, штаны — пакамечаныя, здаровы як бык, мае валасатыя грудзі, сінія вочы, двух сыноў і дачку, да таго ж яму не стае аднаго зуба сям-там у розных месцах. Зрэдку, мо раз у год — як на думку большасьці, у верасьні, — ільга засьпець Рудога, калі ён уласнай пэрсонай падымаецца па сходах з ключом, тады Экутыеля ажно разрывае ад неўтаймоўнай разьёшанасьці.

— Гэй, Руды, — раве бамбіза Экутыель, чырвоны як рак, — дзе ты лазіш?

— На складзе, — адказвае

Руды. — Дзе ж мне быць?

— Дык казалі, што ты пайшоў!

— Што яны там дураць галаву!..

Тут жа на месцы Рудому загадваюць сёньня ж зрабіць дублікат ды аддаць яго Шлёму, але Руды нічога ня робіць ні сёньня, ні яшчэ калі, ды Шлёма сам у канфлікце з Экутыелем дзеля прэміяльнай пуцёўкі ў санаторый, якую не зацьвердзіла камісія перад сьвятамі. Існуюць тэорыі, што на ўсю краіну ёсьць адзін адзіноткі Руды, які зь нізкай ключоў гойсае паміж вытворчымі аб'яднаньнямі, — вось чаму яго нельга нідзе знайсці. Ён належыць да нашага дзіўнага міжземнаморскага краевіду гэтаксама, як Сан-Марына і сантэхнік, ды цяжка сабе ўявіць, як бы мы жылі безь яго. Кажуць, што аднойчы на нейкім вялікім заводзе абароннай прамысловасьці Рудога прыкулі кайданкамі да батарэі і на працягу дзвюх гадзін ён быў, меўся ў наяўнасьці, даражэнькі. Але потым неяк выкруціўся з кайданкоў ды сышоў — стуль прыпыніла сваю працу ўся абаронка і ў дзяржаве ня стала зброі, а зямля была нябачная і пустая, і цемра над безданьню, і Дух Рудога лунаў над безданьню, ды толькі Цымерман ведае яго новы адрас, а ён выйшаў, хваласьпеў Рудому, у якога ключы.

З габрэйскае пераклаў Павал Касцюкевіч

ЭФРАІМ КІШОН (1924—2005). Нарадзіўся ў Вугоршчыне. Быў вязьнем нацыскага канцлягэру Самбор у Польшчы. У 1949 уцёк ад камуністычнага рэжыму з тэрыторыі Чэхаславаччыны. Шмат у якіх краінах сьвету перакладаўся ягоныя кнігі, ставіліся п'есы, здымаліся кінастужкі на ягоныя сцэнары. Апошнія гады жыў у Швайцарыі. Але адзінай краінай, якую Эфраім Кішон лічыў сваёю, быў Ізраіль. «Гэтая краіна, — пісаў Кішон, — такая маленькая, што на мапах сьвету яе тэрыторыі не стае, каб упісаць туды ейную назву. Краіна, дзе матка вучыць матчыну мову ад сваіх дзяцей. Але на іўрыце тут толькі пішуць, бо чытаюць па-ангельску, размаўляюць па-расейску, а лаюцца па-арабску. Краіна, якой споўнілася 56, але розуму і дасьведчанасьці ў яе як у дваццацігадовай. Гэта краіна, у якой не чакаюць цудаў, а прымаюць іх як належнае».

